

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พรรณไม้น้ำมีความสำคัญต่อระบบนิเวศแหล่งน้ำเป็นอย่างยิ่งเนื่องด้วยเป็นผู้ผลิตเบื้องต้น (Primary producer) ที่มีบทบาทสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปจากแพลงก์ตอนพืชในน้ำ ทั้งมนุษย์และสัตว์ได้ใช้ประโยชน์จากไม้น้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม สำหรับประเทศไทยมีพื้นที่แหล่งน้ำจืดมากมายที่มีภูมิศาสตร์เหมาะสมแก่การเจริญเติบโตของพรรณไม้น้ำหลากหลายชนิด ข้อมูลในการสำรวจพรรณไม้น้ำในแหล่งต่างๆ ของประเทศยังมีไม่มากนักเนื่องจากอุปสรรคในการเก็บตัวอย่าง ซึ่งไม้น้ำหลายชนิดเจริญอยู่ใต้น้ำ การลงไปเก็บตัวอย่างไม้น้ำต้องอาศัยทักษะ หากการเก็บตัวอย่างไม่ครบทั้งต้น ส่งผลให้ไม่สามารถตรวจวิเคราะห์หาชนิดที่ถูกต้องได้ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีผู้ศึกษาด้านพรรณไม้น้ำน้อยกว่าพืชบก (สุชาดา, 2542)

ปัญหาจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดินทำให้เกิดการชะล้างและพังทลาย รวมทั้งไม้น้ำจากแหล่งธรรมชาติของไทยหลายชนิดเป็นที่ต้องการของต่างประเทศทำให้ถูกลักลอบเก็บไปขาย เป็นเหตุให้ไม้น้ำหลายชนิดอยู่ในภาวะถูกคุกคาม (threaten) หรืออาจถึงขั้นวิกฤติ (endanger) ใกล้สูญพันธุ์ โดยเฉพาะพืชถิ่นเดียว (endemic) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเพียงเล็กน้อยอาจทำให้พืชดังกล่าวอยู่ในภาวะวิกฤติและสูญพันธุ์ไปในธรรมชาติ จึงจำเป็นต้องมีการสำรวจและติดตามสถานะไม้น้ำที่มีถิ่นกำเนิดในธรรมชาติที่มีความเสี่ยงต่อภาวะถูกคุกคาม ซึ่งอาจต้องนำมาอนุรักษ์ไว้นอกถิ่นกำเนิด (ex-situ) เพื่อปกป้องทรัพยากรไม้น้ำไม่ให้สูญพันธุ์ไป เนื่องจากพืชเหล่านี้ถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่รอการนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต ซึ่งอาจมีคุณค่าทั้งทางด้านอาหาร สมุนไพร ไม้ประดับเพื่อการค้า หรือใช้เป็นดัชนีทางชีวภาพของระบบนิเวศแหล่งน้ำ

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อสำรวจความหลากหลายทางชนิดของพรรณไม้น้ำ บริเวณเขื่อนวชิราลงกรณ์ และลำน้ำสาขา และสำรวจการนำพรรณไม้น้ำไปใช้ประโยชน์ของประชากรในท้องถิ่น
2. เพื่อเก็บรวบรวมตัวอย่างและข้อมูลพรรณไม้น้ำ รวมทั้งนำผลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบ อ้างอิง การจัดทำคู่มือการจำแนกชนิดพรรณไม้น้ำรวมทั้งการพัฒนาฐานข้อมูลและการถ่ายทอดองค์ความรู้ของไม้น้ำสู่ชุมชนทั้งในระดับจังหวัดและภูมิภาค
3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของทรัพยากรไม้น้ำของไทยสำหรับการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ และการวิจัยต่อยอด เพื่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ยั่งยืน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบความหลากหลายของชนิดพรรณไม้น้ำในพื้นที่เขื่อนวชิราลงกรณ์และลำน้ำสาขา
2. ได้ตัวอย่างพรรณไม้น้ำที่สามารถใช้เป็นตัวอย่างเปรียบเทียบและอ้างอิงสำหรับพื้นที่ชุ่มน้ำฝั่งตะวันตกของไทย
3. ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของการวิจัยความหลากหลายของพรรณไม้น้ำในประเทศไทย และการวิจัยต่อยอดเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรชีวภาพอย่างยั่งยืน